

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВПО ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ

Степанова Ека

к.е.н., доцент

Шевченко Степан

здобувач вищої освіти

Кафедра соціальної економіки

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця, Україна

У сучасних умовах воєнного стану в Україні проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набула безпрецедентного масштабу. За офіційними оцінками, мільйони громадян були змушені залишити свої домівки та переміститися до більш безпечних регіонів країни. Така масштабна внутрішня міграція створює серйозні виклики не лише для соціальної політики, але й для економічної стійкості регіонів, які приймають значну кількість переселенців. В умовах високої динаміки соціально-економічних процесів особливого значення набуває питання ефективної системи соціального захисту ВПО, що має забезпечувати їх базові потреби та водночас сприяти інтеграції у місцеве економічне середовище.

Система соціального захисту ВПО в Україні формувалася у надзвичайних умовах і досі перебуває на етапі інституційного становлення. Серед основних проблем варто виокремити [1]:

обмеженість фінансових ресурсів, що ускладнює забезпечення стабільних грошових виплат переселенцям;

відсутність належної координації між державними та місцевими органами влади, що призводить до дублювання функцій і зниження ефективності управління;

складність інтеграції ВПО на ринку праці, зумовлену різницею у професійній структурі попиту й пропозиції, відсутністю достатніх програм перекваліфікації;

соціальну напругу в громадах, яка виникає через нерівномірний розподіл допомоги та навантаження на місцеву інфраструктуру;

недостатню цифровізацію процесів надання допомоги, що уповільнює доступ ВПО до соціальних послуг.

Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб має не лише гуманітарну, але й вагомую економічну складову, оскільки інтеграція переселенців у місцеві економічні системи безпосередньо впливає на рівень розвитку регіонів та їхню стійкість у кризових умовах [2,3].

1. Включення ВПО у місцеву економіку. Переселенці, які залишають зону конфлікту чи окупації, переміщуються до приймаючих регіонів, що створює як

додаткове навантаження на ринки праці, так і можливості для їхнього розвитку. При правильному управлінні ресурсами ВПО можуть стати додатковим трудовим потенціалом, особливо в умовах кадрового дефіциту у сфері освіти, медицини, ІТ чи виробництва. Дослідження доводять, що інтегровані у місцеві громади переселенці збільшують споживчий попит, розширюючи внутрішній ринок.

2. Стимулювання підприємництва серед ВПО. Значна частина внутрішньо переміщених осіб має професійний досвід, підприємницькі навички та готовність започатковувати власну справу. За умови підтримки держави та донорських організацій (гранти, пільгове кредитування, мікро-фінансування) вони здатні започатковувати малі та середні бізнеси, що створюють нові робочі місця і формують податкові надходження. Прикладом є програми підтримки від Міжнародної організації з міграції (МОМ) чи ПРООН, які профінансували тисячі бізнес-проектів ВПО в Україні.

3. Створення робочих місць. Одним із найважливіших напрямів соціальної інтеграції є забезпечення ВПО можливістю працевлаштування. Це зменшує залежність від державних виплат і сприяє економічній самостійності переселенців. З боку держави і місцевого самоврядування актуальними є програми перекваліфікації та професійного навчання, які відповідають потребам регіональних ринків праці. Залучення ВПО до роботи у сферах будівництва, логістики, торгівлі, сфери послуг дає можливість одночасно вирішувати проблеми зайнятості та економічного відновлення регіонів.

4. Розвиток соціальних програм довгострокової інтеграції. Економічна інтеграція переселенців неможлива без паралельного розвитку соціальної інфраструктури. Програми з надання житла, доступу до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг створюють умови для стабільного проживання ВПО та їхньої активної участі в економічному житті. Інвестиції у соціальні програми розглядаються не лише як витрати, а як стратегічні інвестиції у людський капітал, що забезпечують стійкість регіональних економік у довгостроковій перспективі.

5. Довгострокові перспективи інтеграції. У довгостроковій перспективі економічний вимір соціального захисту ВПО сприяє формуванню нового соціально-економічного балансу у регіонах. ВПО стають не об'єктами допомоги, а активними учасниками розвитку громад, що дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності регіонів, зміцнити їх податкову базу і знизити соціальну залежність від державних дотацій.

Отже, економічний вимір соціального захисту внутрішньо переміщених осіб демонструє, що ВПО можуть і повинні розглядатися не лише як отримувачі допомоги, а як активний ресурс розвитку приймаючих регіонів. Їх залучення до місцевої економіки, підтримка підприємницьких ініціатив та розвиток соціальних програм інтеграції формують основу для підвищення конкурентоспроможності територій. Однак реалізація цього потенціалу потребує системного підходу, довгострокового стратегічного планування та ефективного

менеджменту соціальної політики. Саме тому особливого значення набуває розгляд перспектив розвитку системи соціального захисту ВПО, які здатні закласти підґрунтя для економічної стійкості регіонів у післявоєнний період.

Таким чином, соціальний захист ВПО має розглядатися як стратегічний елемент соціально-економічної політики, що поєднує допомогу з розвитком, забезпечуючи баланс між потребами людини і завданнями держави та громад.

Список використаних джерел

1. Зіневич К. С. Соціально-економічні аспекти реабілітації населення України в умовах воєнного стану / К. С. Зіневич. Ефективна економіка. 2025. № 2. Електронний ресурс. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.112>. - Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5855> (дата звернення: 12.09.2025).
2. Фротер О. С., Тупчий О. С., Сидоренко О. С. Соціальна політика держави в умовах децентралізації та воєнного стану / О. С. Фротер, О. С. Тупчий, О. С. Сидоренко. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 2. Електронний ресурс. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15862865>. — Режим доступу: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/541/498> (дата звернення: 12.09.2025).
3. Боняк В.О. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: сучасний стан та перспективи удосконалення. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. Вип. 6. С. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/1>.

РОЛЬ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЦИФРОВОМУ ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Дашко І.М.

д.е.к., професор

Кафедра управління персоналом і маркетингу

Кайрачка Н.В.

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Кафедра фінансів, банківської справи,

страхування та фондового ринку

Запорізький національний університет, Україна

Із розвитком глобального ринку поширеності набули ТНК, які із економічним розвитком почали розширювати свій вплив не тільки на вітчизняному рівні, а й в іноземних країнах. Якщо розглядати розвиток в цілому міжнародного бізнесу та ролі в ньому транснаціональних компаній, то слід розглянути з точки зору історичного аспекту. Зазначимо, що перші експортно-